การพัฒนากระบวนการและการสร้างเครือข่ายการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย

Process Development and Network building of Guidance Process Buddhist for Educational Personnel in Thailand Society

สายหยุด มีฤกษ์[1], พระสมุห์โชคดี วชิรปณฺโญ[2], วิชชุดา ฐิติโชติรัตนา[3], พรทิพย์ วรรณวิโรจน์[4] และพระครูปลัดมารุต วรมฺงโล[5]

Sayyud Mererk[1], Phrasamu Chokdee Vachirapanyo[2], Witchuda Thitichotirattana[3], Porntip Wannawirot[4] and Phrakrupalad Marot Varamangkalo[5]

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: [1]Sayyud.mrk@mcu.ac.th

Retrieved: October 22, 2023; **Revised:** September 24, 2024; **Accepted:** September 26, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อการสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้การแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย 2) เพื่อพัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลกรทางการศึกษาในสังคมไทย 3) เพื่อสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลกรทางการศึกษาในประเทศไทย ดำเนินการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาข้อมูลจาก (Documentary Research) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ควบคู่กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการภาคสนาม (Action Research) มุ่งเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิจากศูนย์แนะแนวต้นแบบ 4 จังหวัด 4 โรงเรียน สัมภาษณ์ครูแนะแนวและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 8 รูป/คน สนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 12 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้การแนะแนวต้นแบบในประเทศไทยมีกระบวนการแนะแนวเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง รู้ขอบเขตความสามารถของตน เห็นคุณค่าของตน มีทักษะและวิจารณญาณในการ ตัดสินและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างฉลาด และวางแนวทางการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและรู้เท่าทัน สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี มีสุขภาพจิตที่ดี เป็นสมาชิกที่ดีมีประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม ขอบข่ายการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย แนะแนวเป็นงานบริการแนะแนวในโรงเรียนที่มุ่งให้ความช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ เป็นงานที่มีขอบข่ายการแนะแนว 3 ด้าน คือ การแนะแนวด้านการศึกษา การแนะแนวด้านอาชีพ และการแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม 2. การพัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลกรทางการศึกษาในสังคมไทย เป็นนวัตกรรมที่เป็นกระบวนการ พัฒนาต่อยอดงานแนะแนวที่ดำเนินการอยู่ให้มีประสิทธิภาพและมีคุณค่ามากขึ้นโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาผสานกับการดำเนินงานแนะแนว ประกอบด้วยโมดูลการฝึกอบรม 6 โมดูล ประกอบด้วย โมดูลที่ 1 คุณค่าของงานแนะแนววิธีพุทธ โมดูลที่ 2 เสริมศรัทธาครูแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 3 ครูแนะแนวหัวใจพุทธ โมดูลที่ 4 ขอบข่ายงานแนะนววิถีพุทธ โมดูลที่ 5 บริการแนะแนววิถีพุทธสู่การปฏิบัติ 3. สร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลกรทางการศึกษาในประเทศไทยมีการจัดประชุมสัมมาเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างเครือข่าย

กระบวนการแนะแนววิถีพุทธ เพื่อหาสมาชิกในการขับเคลื่อนเครือข่าย มีขั้นตอนการสร้างเครือข่าย 3 ขั้นตอน 1) ขั้นตอนการสร้างผู้นำ 2) ขั้นตอนการสร้างจิตสำนึก 3) ขั้นตอนการแสวงหาสมาชิกเครือข่าย มีองค์ประกอบของเครือข่าย 1) มีสมาชิกเครือข่าย 5 โรงเรียน 2) มีศูนย์ประสานงานที่ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวคณะครุศาสตร์ และ 3) มีวัตถุประสงค์ในการสร้างเครือข่ายเพื่อการจัดบริการแนะแนว 5 บริการในสถานศึกษา

คำสำคัญ: การพัฒนากระบวนการ; การสร้างเครือข่าย; การแนะแนววิถีพุทธ; บุคลากรทางหารศึกษา

Abstract

This research aimed 1) to synthesize and extract the model guidance knowledge in Thailand, 2) to develop an innovative Buddhist guidance process for educational personnel, and 3) to create a network of Buddhist guidance processes for educational personnel in Thailand. In this qualitative research, the researchers collected qualitative data from related documents and interviewed key informants, eight guidance teachers and educational personnel, and 12 experts from four model guidance centers in four schools in four provinces.

The results showed that 1. The synthesis and extraction of the model guidance knowledge in Thailand has a guidance process. This process helps learners get to know and understand themselves properly, know the extent of their abilities, see their worth, have the skills and judgment, Make decisions, and solve problems themselves wisely. Furthermore, it lays down a way of life that is appropriate and wise, able to adapt to other people and the environment very well, has good mental health, good membership, and is Beneficial to family and society. Model Guidance Framework in Thailand Guidance is a school guidance service that aims to help students in various areas. It is a job with a clear scope of guidance in 3 areas: career and personal and social guidance 2. Development of innovative Buddhist guidance process for educational personnel in Thai society is an innovation process. Develop further the current guidance work to be more efficient and valuable by applying Buddhist principles to integrate with the guidance work. It consists of 6 training modules: Module 1, Buddhist Guidance Values ; Module 2, Buddhist Guidance Teachers' Faith Enhancement; Module 3, Buddhist Heart Guidance Teachers; Module 4, Buddhist Guidance Scope; Module 5, Buddhist Guidance Services Practice 3. Build a network of Buddhist guidance for educational personnel in Thailand. There are workshops to create a network of Buddhist guidance and to find members to drive the network. There are three stages of network building: 1) leader building stage, 2) awareness building stage, and 3) network member recruitment stage. There are components of the network: 1) There are network members in 5 schools; 2) There is a coordination center at the Department of Educational Psychology and Guidance, Faculty of

Education; and 3) The objective is to create a network for the provision of 5 guidance services in educational institutions.

Keywords: Process Development; Network Building; Guidance Process Buddhist; Educational Personnel

บทนำ

การแนะแนวมีมาตั้งแต่โบราณกาล พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการแนะแนว เชื่อว่ามนุษย์เกิดขึ้นมาพร้อมกับความทุกข์ เพราะการเกิดแล้วเกิดอีกเป็นทุกข์ร่ำไป แต่สำหรับผู้ที่เกิดมาแล้วพัฒนาตนเองจนถึงขั้นสูงสุด ก็สามารถพ้นจากความทุกข์ได้ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ เป็นมรดกที่มนุษย์ได้รับมอบมาโดยอัตโนมัติไม่จำกัดสถานะ เพศ ชนชั้น วรรณะ เชื่อชาติ ศาสนา หรือภาษา เมื่อมนุษย์เกิดปัญหาอุปสรรคในการใช้ชีวิต (สรายุทธ อุดม และคณะ, 2564) ผู้ที่มีปัญญา ก็จะแสวงหาแนวทางในการแก้ไขหรือลดปัญหาให้น้อยลง ในขณะที่มนุษย์ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตก็จะเกิดกลุ่มคนที่มีปัญญาสามารถเข้าใจและมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาชีวิตด้ายวิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะการใช้หลักการทางศาสนามาเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาหรือลดปัญหาดังกล่าว ซึ่งก่อให้เกิดกลุ่มบุคคล นักบวช นักปราชญ์ ครูอาจารย์ พระสงฆ์ตลอดจนผู้นำในการประกอบพิธีตามความเชื่อท้องถิ่น (หมอผี) เพื่อทำบทบาทหน้าที่ในการเป็นที่ปรึกษาและการแก้ปัญหาชีวิตให้กับคนในชุมชน รวมถึงการให้แนวทาง ในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชน การแนะแนวมีการสะสมองค์ความรู้และนำมาใช้ในระบบการศึกษาสมัยใหม่ผ่านกระบวนการวิจัยที่เป็นระบบการแสวงหาความรู้ที่มีระบบ ระเบียบ ทำให้การแนะแนวมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง“พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีความเกี่ยวข้องกับการแนะแนว มุ่งช่วยเหลือให้บุคคลพ้นจากความทุกข์ที่แท้จริงผ่านกระบวนการพัฒนาจิตใจที่มีผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำและแนะแนวให้ผู้ที่มีความทุกข์มีแนวทางในการจัดการความทุกข์ด้วยตนเองได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2539) การช่วยให้บุคคลพึ่งตนเองได้ ในแง่ของพุทธศาสนามีหลักการที่ให้ทุกคนพึ่งตนเอง ด้วยพุทธภาษิตที่ว่า อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ แปลว่า ตนแลเป็นที่พึ่งของตน (ขุ.ธ. (บาลี) 25/160/45, ขุ.ธ. (ไทย) 25/160/82.)

การแนะแนววิถีพุทธ จึงเป็นกระบวนการช่วยเหลืออย่างมีหลักการ โดยอาศัยหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ที่เป็นหลักธรรมแสดงให้เห็นถึงกระกวนเกิดปัญหาต่าง ๆ ของผู้คน และมีหนทาง และวิธีการในการทำให้พ้นทุกข์ หรือปัญหาเหล่านั้นได้ เรียกว่า อริยสัจ 4 อันเป็นธรรมที่แสดงให้เห็นความจริงของปัญหา เหตุของการเกิดปัญหา และการแก้ปัญหา สุดท้ายคือกระบวนการที่จะดำเนินการให้ปัญหานั้นหมดไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2539) พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาแห่งการแนะแนวเชื่อมั่นในศักยภาพการพัฒนาของมนุษย์ เชื่อในปัญญาที่ทำให้มนุษย์ตรัสรู้เป็นพุทธะได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่างหลักการแนะแนวทางพระพุทธศาสนานั้นต้องมุ่งให้บุคคลสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วย เหตุและผล และแก้ไขปัญหาตามศักยภาพที่มีอยู่ แต่ก็มีคนเป็นจำนวนมากที่รู้สึกท้อแท้ สิ้นหวัง เกิดความเครียดจนทนไม่ได้ และไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งความหลากหลายทางวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาสู่สังคมไทย จากกระบวนการทางทุนนิยมและบริโภคนิยม มีผลทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งให้กับบุคคล สังคม (สายหยุด มีฤกษ์, 2564) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนั้น ส่งผลกับความเป็นอยู่ของคนในสังคมและครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์กันน้อยลง บุคลากรทางการศึกษาหรือครูและแนวจึงมีความสำคัญที่ช่วยให้เยาวชนซึ่งเป็นวัยที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงความคิดและวิธีการดำรงชีวิต ส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาที่ดีเหมาะสม ถนัด และตรงความต้องการของตนเอง สามารถนำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้

ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน อีกทั้งแนวทางในการแนะแนวยังมีส่วนสำคัญในการแนะแนวให้มีประสิทธิภาพ และเข้าถึงกลุ่มของเด็ก เยาวชนผู้ที่รับบริการให้มีความเข้าใจ เข้าถึงได้ง่าย ไม่สลับซับซ้อนเกินไป และทันสมัย มีความน่าสนใจ นอกจากนี้การแนะแนววิถีพุทธจึงเป็นส่วนสำคัญใน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย เพื่อให้มีความชัดเจนและสามารถนำไปใช้เป็นกับเด็กและเยาวชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถพัฒนาศักยภาพที่มีเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การสร้างเครือข่ายพื้นที่กระบวนการแนะแนววิถีพุทธ เป็นสร้างพื้นที่เพื่อให้ผู้ใช้บริการการแนะแนวที่เป็นนักเรียน นักศึกษา สามารถเข้าถึงได้ เป็นแหล่งเรียนรู้การรู้จักตนเอง การเข้าใจต้นเอง ใน 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม เป็นสถานที่สร้างกระบวนการในการช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อให้สามารถพ้นจากความทุกข์ที่กำลังประสบอยู่ได้ และสามารถใช้ชีพวิตได้อย่างมีคความสุข และช่วยเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการใช้ชีวิตให้ดียิ่งขึ้นได้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานอันเป็นรากฐานของการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ มีความใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายได้ มีความเท่าทันโลก มีทักษะในการประกอบอาชีพตามความถนัดของผู้เรีย นแต่ละคน และให้รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมกันพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ

คณะผู้วิจัยจึงดำเนินการทำโครงการวิจัยชุด เรื่อง “การพัฒนากระบวนการและการสร้างเครือข่ายการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย” เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความสมบูรณ์แบบทั้งดี เก่ง มีความสุข จึงควรดำเนินการพัฒนาพื้นที่เครือข่ายการแนะแนววิถีพุทธควบคู่กันไปด้วย เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่เครือข่ายการแนะแนววิถีพุทธ พัฒนาและสร้างองค์ความรู้พื้นที่เครือข่ายการแนะแนววิถีพุทธ และสร้างกลไกการขับเคลื่อนพื้นที่เครือข่ายการแนะแนววิถีพุทธ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อการสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้การแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลกรทางการศึกษาในสังคมไทย
3. เพื่อสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลกรทางการศึกษาในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสระบุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสงขลา และจังหวัดลำปาง

1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการแนะแนวต้นแบบ จากศูนย์แนะแนวต้นแบบกรุงเทพมหานคร จำนวน 1 คน จังหวัดสงขลา จำนวน 1 คน จากศูนย์แนะแนวต้นแบบ จังหวัดลำปาง จำนวน 1 คน จากศูนย์แนะแนวต้นแบบ จังหวัดเชียงใหม่ 1 คน รวมถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการแนะแนว และผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับแนะแนวในสถานศึกษา จำนวน 8 รูป/คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นการ ซักถามพูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์

2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 รูป/คน โดยผู้เชี่ยวชาญจะระดมความคิดเพื่อยืนยันข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งนี้พร้อมทั้งเป็นผู้ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดปทุมธานี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดอ่างทอง จำนวน 18 คน

เครื่องมือในการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์ โดยใช้ชุดคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง ข้อคำถามเป็นคำถามปลายเปิดและแต่ละข้อคำถามเป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับสำคัญการแนะแนว การพัฒนานวัตกรรมทางการแนะแนว และการสร้างเครือข่ายทางการแนะแนว โดยการสัมภาษณ์รายบุคคลใช้คำถามเดียวกัน

2) การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือวิจัยที่ใช้สนทนากลุ่ม โดยใช้แบบคำถามการสนทนากลุ่มที่ครอบคลุมเนื้อหาที่ทำการศึกษาและมีความถูกต้องเชิงพินิจโดยทีมวิจัย ใช้เป็นข้อคำถามสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 รูป/คน เพื่อยืนยันข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ อีกทั้งข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3) ชุดกิจกรรม เป็นชุดกิจกรรมเพื่อทำการให้ข้อมูลเชิงปฏิบัติการสำหรับบุคลากรทางการศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนากระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย

4) แบบประเมินวัตกรรมและสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาต่อนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย จำนวน 18 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์

1) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขอสัมภาษณ์ถึงประเด็นของการดำนเนินการวิจัย

2) ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งนัดวัน เวลา สถานที่ ในการสัมภาษณ์

3) ดำเนินการศึกษาจากภาคสนาม (**FIELD STUDIES**) สัมภาษณ์ตามวัน เวลา สถานที่ ตามที่นัดหมายเพื่อเก็บข้อมูล และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. การสนทนากลุ่ม

1) ขั้นตอนการเตรียมการ ประกอบด้วย การกำหนดวันการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การจัดทำกำหนดการสนทนากลุ่ม การจัดทำหนังสือเชิญประธานพร้อมคำกล่าวเปิด และคำกล่าวรายงานต่อประธาน การประสานงานเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ การขออนุมัติใช้สถานที่พร้อมโสตทัศนูปกรณ์ในการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และการจัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วยแบบคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

2) ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วย (1) การนำเสนอข้อมูลร่างสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้การแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย (2) การดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) (3) การจดบันทึกรายละเอียดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และข้อเสนอแนะ การบันทึกเสียงโดยใช้อุปกรณ์ การบันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง (4) การถอดเทปและการวิเคราะห์ข้อมูล

3. การพัฒนานวัตกรรม

ระยะที่ 1 พัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย เป็น 4 ขั้นตอน คือ

1) วิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนานัวตกรรม กระบวนการแนววิถีพุทธ โดยผู้วิจัยได้ศึกษา แหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์กระบวนการแนววิถีพุทธ

2) การประเมินความต้องการจำเป็นของบุคลากรทางการศึกษาในพัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ แหล่งข้อมูล คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 รูป/คน การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วยบุคลากรทางการศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สระบุรี อ่างทอง ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการแนะแนว นวัตกรรม และวีถีพุทธ เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ 1 ฉบับ

3) พัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย

(1) เครื่องมือสำหรับใช้ในการดำเนินงานวิจัย จำนวน 1 ฉบับ คือ นวัตกรรมฉบับร่าง

(2) สนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 12 รูป/คน

(3) เครื่องมือสำหรับใช้ในการทดลอง นวัตกรรม จำนวน 1 ฉบับ คือ แบบประเมิน วัตกรรมและสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาต่อนวัตกรรม

4) การตรวจสอบนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย (ฉบับร่าง)

ระยะที่ 2 การทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง สำหรับทดลอง 18 คน โดยผู้วิจัยนำนวัตกรรมไปให้บุคลากรทางการศึกษาทดลองใช้ในสถานศึกษา

4. การสร้างเครือข่าย

ขั้นตอนที่ 1 วางแผนศึกษาบริบทสถานศึกษา เป็นขั้นตอนที่ทำการวางแผน ศึกษาข้อมูลในพื้นที่ถึงประเด็นที่ต้องการศึกษา ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา เตรียมความพร้อมกับทางภาคีผู้มีส่วนสนับสนุน คือ บุคลากรทางการศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สระบุรี อ่างทอง และผู้เกี่ยวข้องกับสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติการศึกษาลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์การเปิดข้อมูล เรื่องเกี่ยวกับสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทยจากนั้นนำมาเป็นข้อมูลในสร้างเครือข่าย การแนะแนววิถีพุทธ จำนวน 12 รูป/คน ในการให้ข้อมูลสำคัญจากการคัดเลือกบุคคลแบบเจาะจง

ขั้นตอนที่ 3 การจัดกิจกรรมการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อสรุปข้อมูลสำคัญๆ เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ จากนั้นนำมาสรุปผล และอภิปรายเป็นความเรียงข้อมูล จำนวน 18 รูป/คน ในการให้ข้อมูลสำคัญจากการคัดเลือกบุคคลแบบเจาะจง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม แล้วจัดบันทึกลักษณะการบรรยาย (Descriptive) เพื่อที่จะนำข้อมูลวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ วิเคราะห์ผลการศึกษานี้จะใช้แบบการวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดของสุภางค์ จันทวานิช, 2540 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สังเคราะห์และถอดองค์ความรู้การแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย

2) การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผลการวิจัย

1. การสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้การแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย

การพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญาตามศักยภาพของตนในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ การแนะแนวต้นแบบมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการบูรณาการแบบองค์รวมทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม เต็มตามศักยภาพ เพื่อให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคม มีภูมิคุ้มกัน มีความพอเพียง มีความสุข มีคุณลักษณะของพลเมืองไทยที่ดี โดยให้ทุกส่วนทุกฝ่ายของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทั้งนี้การดำเนินงานแนะแนวจะครอบคลุมผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์เป็นสำคัญ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550) และแผนพัฒนาการแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน (พ.ศ. 2561-2565) ซึ่งมีวิสัยทัศน์การแนะแนวให้นักเรียนมีสมรรถนะด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม มีสุขภาวะที่ดี มีทักษะชีวิตและทักษะที่สำคัญจำเป็นในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 1) พันธกิจการแนะแนว 2) เป้าหมายการแนะแนว

ด้านขอบข่ายการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย แนะแนวเป็นงานบริการแนะแนวในโรงเรียนที่มุ่งให้ความช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ เป็นงานที่มีขอบข่ายการแนะแนวที่ชัดเจน 3 ด้าน

1) การแนะแนวด้านการศึกษา การแนะแนวด้านการศึกษา เป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียน การวางแผนการจัดการการเรียนรู้ ช่องทางและการเลือกศึกษาต่อ ตลอดทั้งการสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2) การแนะแนวด้านอาชีพ การแนะแนวด้านอาชีพ เป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงาน รับรู้เกี่ยวกับโลกของอาชีพ ตัดสินใจและวางแผนด้านอาชีพ การเตรียมความพร้อมและพัฒนาตนเอง ตลอดจนมีทักษะในการประกอบอาชีพ

3) การแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม การแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม เป็นการรู้จักและเห็นคุณค่าของตนเอง การรู้จักปรับตัวและแก้ปัญหา การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม เพื่อให้มีบุคลิกภาพ สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี

ด้านการบริการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย การบริการแนะแนวก็ยังต้องประกอบไปด้วยกระบวนการของการให้บริการในแต่ละด้านทั้งหมด 5 บริการ

1) บริการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล การแนะแนวที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึง ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ โดยใช้กระบวนการรู้จัก และเข้าใจตนเองและผู้อื่น

2) บริการสารสนเทศ งานเผยแพร่ข่าวสารความรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านการศึกษา อาชีพและสังคมอย่างกว้างขวางสามารถนำความรู้ในด้านการศึกษาและอาชีพไปพิจารณาและตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษา การประกอบอาชีพ และปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3) บริการให้คำปรึกษา การพูดคุยกับผู้เรียนเพื่อช่วยให้เข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การป้องกันปัญหา ตัดสินใจแก้ปัญหาหรือพัฒนาในสิ่งที่ตนเองปรารถนาอย่างเหมาะสม โดยผู้รับการบริการให้คำปรึกษาพร้อมที่รับผลที่จะเกิดขึ้นตามมา หลังจากการตัดสินใจกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดของตน

4) บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) คือบริการที่จัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนทางด้านการเพิ่มพูนประสบการณ์ การได้รับการสงเคราะห์ตามควรแก่กรณี เป็นงานที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการฝึกฝนหรือการช่วยเหลือ ขณะที่อยู่ในสถานศึกษาหรือเมื่อจบการศึกษาไปแล้ว

5) ติดตามผลและประเมินผล

บริการวิจัย คืองานวิจัยและการติดตามผลการดำเนินงานการจัดบริการต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

(1) งานติดตามผล เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลที่ได้จากการจัดบริการแนะแนวและนำผลมาสรุปให้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการจัดบริการแนะแนวให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

(2) งานประเมินผล เป็นการพิจารณาผลที่ได้จากการดำเนินโครงการแนะแนวว่ามีคุณค่ามากน้อยเพียงใด

ด้านบุคลากรทางการศึกษา/ครูแนะแนว

1) มีจรรยาบรรณวิชาชีพ เคารพสิทธิและไม่แสวงผลประโยชน์จากผู้รับบริการ รักษาความลับของผู้รับบริการได้เป็นอย่างดี เป็นผู้ที่ต้องยอมรับความสามารถของตนเอง รักษามาตรฐานของการให้บริการ ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ มีการพัฒนาตนเองให้ทันกับยุคสมัย มีความเอาใจใส่ช่วยเหลือด้วยความเป็นธรรมแก่ทุกคนโดยปราศจากอคติ มีความยอมรับและศรัทธาในวิชาชีพ เต็มใจให้บริการบนฐานของความแตกต่างของผู้รับบริการ

2) มีความรู้ ความเข้าใจ ในวิชาชีพ มีความเข้าใจในมนุษย์ตามหลักจิตวิทยา เข้าใจกระบวนการจิตวิทยาแนะแนวทั้ง 5 บริการ คือ รู้จักข้อมูลผู้รับบริการ ให้บริการข้อมูลสารสนเทศ รู้จักการจัดวางตัวบุคคลให้ตรงตามความรู้ ความสามารถ ตามอัตภาพของผู้รับบริการ ให้คำปรึกษาได้อย่างมีกระบวนการที่ถูกต้องตามหลักการทางจิตวิทยา และคอยติดตามผลการให้บริการจากผู้รับบริการ

3) เจตคติที่ดีต่องานบริการ มีทัศนะคติในทางบวกต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต่อผู้รับบริการ และต่อสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

4) มีบุคลภาพดี เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดี มีอารมณ์มั่นคง เบิกบานแจ่มใส มีความคิดเชิงบวก เป็นแบบอย่างที่ดีในทุก ๆ ด้าน ทั้งการดำเนินชีวิตที่พอเพียง สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา คิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุ มีผล

5) มีคุณธรรม มีลักษณะที่เป็นมิตร น่าเข้าใกล้ เป็นที่พึ่งได้ สื่อสารได้อย่างสร้างสรรค์ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นเมื่อเข้าไปรับบริการ มีความเมตตา กรุณา มีความเอื้อเฟื้อ ซื่อสัตย์ และอดทน ต่อการให้บริการ

2. พัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย

นวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย เป็นนวัตกรรมที่เป็นกระบวนการ พัฒนาต่อยอดงานแนะแนวที่ดำเนินการอยู่ให้มีประสิทธิภาพและมีคุณค่ามากขึ้นโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาผสานกับการดำเนินงานแนะแนว ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอในรูปแบบชุดฝึกอบรมที่มีรายละเอียดของเนื้อหา เอกสาร และกิจกรรมที่ใช้ในการอบรม โดยมีโครงสร้างหัวข้อเนื้อหาในแต่ละโมดูล ประกอบด้วยโมดูลการฝึกอบรม 6 โมดูล ซึ่งครอบคลุมองค์ความรู้ในการดำเนินงานกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ โดยกำหนดชื่อโมดูลตามความเหมาะสมของเนื้อหาดังนี้

โมดูลที่ 1 คุณค่าของงานแนะแนววิธีพุทธ

โมดูลที่ 2 เสริมศรัทธาครูแนะแนววิถีพุทธ

โมดูลที่ 3 ครูแนะแนวหัวใจพุทธ

โมดูลที่ 4 ขอบข่ายงานแนะนววิถีพุทธ

โมดูลที่ 5 บริการแนะแนววิถีพุทธ

โมดูลที่ 6 กระบวนการแนะแนววิถีพุทธสู่การปฏิบัติ

3. การสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลกรทางการศึกษาในประเทศไทย

การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย มีจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการสร้างเครือข่ายแนะแนววิถีพุทธ ให้กับโรงเรียนในเครือข่ายประกอบด้วย 1) โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” 2) โรงเรียนปณิธานเด็กดี 2 3) โรงเรียนโพธิ์ทอง “จินดามณี” 4) โรงเรียนวัดแสงสรรค์ 5) โรงเรียนวัดแสงสรรค์ ในวันที่ 13 พฤษภาคม 2565 ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้การแนะแนววิถีพุทธ และแนวทางการสร้างเครือข่ายแนะแนววิถีพุทธ โดยการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการการสร้างเครือข่ายฯ กิจกรรมการบรรยายและการระดมความคิด 3 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 กระบวนการแนะแนววิถีพุทธสู่การปฏิบัติ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้มีมุมมองกระบวนการแนะแนววิถีพุทธอย่างเป็นองค์รวม 2) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้มีขั้นตอนในการดำเนินงานแนะแนววิถีพุทธ และ 3) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมั่นใจในความสามารถของตนในการดำเนินงานแนะแนววิถีพุทธ

กิจกรรมที่ 2 ระดมความคิดกับกัลยาณมิตรแนะแนววิถีพุทธ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมตระหนักถึงความสำคัญในการร่วมมือการทำงานแนะแนว 2) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมนำเสนอความคิดในการสร้างเครือข่ายแนะแนววิถีพุทธ และ 3) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการแนะแนว

กิจกรรมที่ 3 ประสานงาน ประสานใจ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และ 2) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมนำเสนอความคิดในการสร้างความร่วมมือในเครือข่ายแนะแนววิถีพุทธ

เครือข่ายจะต้องเน้นกระบวนการทำงานที่เชื่อมโยงกันจากจุดเล็ก ๆ ขยายไปใหญ่ขึ้นสามารถพิจารณาการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธของบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย ได้ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1) ขั้นตอนที่ 1 การสร้างตัวผู้นำ เป็นกระบวนการแรกที่มีความสำคัญที่สุดสำหรับการสร้างเครือข่ายโดยการก่อตั้งเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ เริ่มต้นจาก ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2) ขั้นตอนที่ 2 การสร้างจิตสำนึกในการอยู่อย่างเครือข่าย เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ โดยผ่านทางกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการแล้วก่อให้เกิดประโยชน์กับการทำงานของครูที่ดี รักในการเป็นครูแนะแนวมากขึ้น พร้อมจะช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเต็มกำลังความสามาของครู จนนำไปสู่การยอมรับ

3) ขั้นตอนที่ 3 การแสวงหาสมาชิกของเครือข่าย จะต้องหามีวิธีการที่จะแพร่ขยายและแสวงหาสมาชิกใหม่ของเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันของครูแนะแนว คุณครูผู้สอน จนกระทั้งถึงผู้บริหารกับหน่วยงานภายนอก เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เครือข่ายประสบผลสำเร็จ รวมไปถึงการนำเอาองค์กรเครือข่ายอื่น ๆ เข้ามาร่วมกันทำกิจกรรมจนเกิดความสัมพันธภาพที่ดี มีการยอมรับซึ่งกันและกัน

การสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ มีองค์ประกอบของเครือข่าย ดังนี้

สมาชิกในการสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ มีครูแนะแนวในสถานศึกษาที่สนใจเข้ามาเป็นสมาชิกเครือข่าย 5 โรงเรียน ประกอบด้วย 1) โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” 2) โรงเรียนปณิธาณเด็กดี 2 3) โรงเรียนโพธิ์ทอง “จินดามณี” 4) โรงเรียนวัดแสงสรรค์ 5) โรงเรียนประจวบวิทยาลัย

ผู้ประสานงานเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ เพื่อให้เกิดการจัดการที่ดี สามารถนำพาเครือข่ายขับเคลื่อนไปได้ตามวัตถุประสงค์ จึงมีศูนย์ประสานงานเครือข่าย อยู่ที่ ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วัตถุประสงค์ ของเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ 1) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้มีมุมมองกระบวนการแนะแนววิถีพุทธอย่างเป็นองค์รวม 2) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้มีขั้นตอนในการดำเนินงานแนะแนววิถีพุทธ 3) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมั่นใจในความสามารถของตนในการดำเนินงานแนะแนววิถีพุทธ

แนวทางการจัดการการเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ ในการจัดการเครือข่ายแนะแนววิถีพุทธนั้น มี 1) การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย มีประธาน รองประธาน สมาชิก และเลขานุการเครือข่าย 2) มีการทำงานร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันกับสมาชิกในเครือข่าย 3) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน มีการประชุม จัดกิจกรรม ที่มีการลงมือปฏิบัติจริง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 4) การติดต่อสื่อสาร ในเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ มีการสื่อสารกันผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อแจ้งข่าวสารให้สมาชิกในเครือข่ายได้ทราบ 5) การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ มีแผนการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ด้วยการจัดโครงการต่าง ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้สมาชิกในเครือข่ายได้มาร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสามารถประชาสัมพันธ์เพื่อหาสมาชิกเข้ามาเพิ่มในเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ 6) มีความเสมอภาค สมาชิกเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธมีสิทธิในการเสนอความคิดเห็นเพื่อช่วยกันขับเคลื่อนให้กระบวนการแนะแนววิถีพุทธให้ไปในทิศทางที่ดีขึ้น ได้รับการยอมรับ 7) การรักษาสัมพันธภาพที่ดีซึ่งกันการทำกิจกรรมเครือข่าย ผลที่จะเกิดจากเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ และการทำกิจกรรม ก่อให้เกิดผลกับ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้บริการ 1) บุคลากรทางการศึกษา 2) กลุ่มผู้รับบริการ

อภิปรายผลการวิจัย

การสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้การแนะแนวต้นแบบในประเทศไทยมีกระบวนการแนะแนวเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง รู้ขอบเขตความสามารถของตน เห็นคุณค่าของตน มีทักษะและวิจารณญาณในการ ตัดสินและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างฉลาด และวางแนวทางการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและรู้เท่าทัน สามารถ ปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี มีสุขภาพจิตที่ดี เป็นสมาชิกที่ดี มีประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม ขอบข่ายการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย แนะแนวเป็นงานบริการแนะแนวในโรงเรียนที่มุ่งให้ความช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ เป็นงานที่มีขอบข่ายการแนะแนวที่ชัดเจน 3 ด้าน คือ การแนะแนวด้านการศึกษา การแนะแนวด้านอาชีพ และการแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม โดยแนะแนวผ่านการบริการแนะแนว 5 ด้าน สอดคล้องกับวนัญญา แก้วปาน (2565) วิจัยเรื่องการศึกษาการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า มีการจัดบริการแนะแนวต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม เป็นลักษณะกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบศักยภาพของตนเองใน 5 ลักษณะการบริการ ดังนี้ 1) บริการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2) บริการสารสนเทศ 3) บริการให้การปรึกษา 4) บริการจัดวางตัวบุคคล และ 5) บริการติดตามผล

การพัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลกรทางการศึกษาในสังคมไทยเป็นนวัตกรรมที่เป็นกระบวนการ พัฒนาต่อยอดงานแนะแนวที่ดำเนินการอยู่ให้มีประสิทธิภาพและมีคุณค่ามากขึ้นโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาผสานกับการดำเนินงานแนะแนว ประกอบด้วยโมดูลการฝึกอบรม 6 โมดูล ประกอบด้วย โมดูลที่ 1 คุณค่าของงานแนะแนววิธีพุทธ โมดูลที่ 2 เสริมศรัทธาครูแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 3 ครูแนะแนวหัวใจพุทธ โมดูลที่ 4 ขอบข่ายงานแนะนววิถีพุทธ โมดูลที่ 5 บริการ

แนะแนววิถีพุทธสู่การปฏิบัติ สอดคล้องกับ ชวน ภารังกูล (2552) ได้ศึกษาเรื่อง นวัตกรรมการบริหารสถานศึกษาชายแดนภูมิภาคตะวันตกผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบนวัตกรรมการบริหาร สถานศึกษาชายแดนภูมิภาคตะวันตก ได้แก่ ภาวะผู้นำการพัฒนานวัตกรรม การกระจายอำนาจ การวางแผน การจัดการความรู้ การใช้สถานศึกษาเป็นฐาน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ซึ่งมี ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

สร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลกรทางการศึกษาในประเทศไทยมีการจัดประชุมสัมมาเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ เพื่อหาสมาชิกในการขับเคลื่อนเครือข่าย มีขั้นตอนการสร้างเครือข่าย 3 ขั้นตอน 1) ขั้นตอนการสร้างผู้นำ 2) ขั้นตอนการสร้างจิตสำนึก 3) ขั้นตอนการแสวงหาสมาชิกเครือข่าย โดยมีองค์ประกอบของเครือข่าย 1) มีสมาชิกเครือข่าย 5 โรงเรียน 2) มีศูนย์ประสานงานที่ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวคณะครุศาสตร์ และ 3) มีวัตถุประสงค์ในการสร้างเครือข่ายเพื่อการจัดบริการแนะแนว 5 บริการในสถานศึกษา สอดคล้องกับศิริพร ตันติยมาศ (2550) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผล สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า องค์ประกอบของการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม สังกัดกรุงเทพมหานคร มี 8 องค์ประกอบเรียงตามลำดับน้ำหนักขององค์ประกอบจากมากไปหาน้อย คือ กิจกรรมที่ทำร่วมกัน การใช้เทคโนโลยี ทักษะด้านภาวะผู้นำ ผู้นำเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วม การติดต่อสื่อสาร การมีส่วนร่วมของสมาชิก องค์การ (เครือข่ายโรงเรียน) แบบมีส่วนร่วม และบรรยากาศการมีส่วนร่วม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยการพัฒนากระบวนการและการสร้างเครือข่ายการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย คือ กระบวนการแนะแนววิถีพุทธ บุลากรทางการศึกษาซึ่งเป็นผู้ให้บริการแนะแนวต้องมีบทบาทหน้าที่ในการแนะแนว มีความชำนาญ และมีความพร้อม รวมถึงจุดมุ่งหมายของการแนะแนว ต้องทราบว่าการแนะแนวนั้นมีขอบข่ายการแนะแนว 3 ด้าน คือ 1) ด้านการศึกษา 2) ด้านอาชีพ 3) ด้านส่วนตัวและสังคม เพื่อจะได้ให้บริการแนะแนว 5 บริการ ประกอบด้วย 1) บริการสำรวจเป็นรายบุคคล 2) บริการสารสนเทศ 3) บริการให้การปรึกษา 4) บริการจัดวางตัวบุคคล 5) ติดตามผล ได้ถูกต้อง โดยมีการบูรณาการหลักพุทธธรรม ได้แก่ 1) ไตรสิกขา 2) พรมวิหารธรรม 3) กัลยณมิตร 4) โยนิโสนมสิการ 5) อิทธิบาท 4 6) พละ 5 7) มรรคมีองค์ 8 นำมาบูรณาการกับการสร้างนวัตกรรม 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การระบุปัญหา 2) กำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การศึกษาข้อจำกัดต่าง ๆ 4) การประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม 5) การทดลองใช้ 6) การเผยแพร่ ได้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธฯ ที่ได้ การเตรียมการใช้ต้องมีความเป็นมิตรผู้ให้บริการและผู้รับบริการต้องมีการเปิดใจ มีเวลาในการใช้นวัตกรรมฯ การจัดการนวัตกรรมฯ ต้องมีความน่าสนใจ ทันสมัย เข้าถึงได้ง่ายและไม่เสียค่าใช้จ่ายในการใช้นวัตกรรมฯ เมื่อนิสิตใช้นวัตกรรมผลการใช้นวัตกรรมฯ ต้องก่อให้เกิดคุณค่าต่อบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำกระบวนการแนะแนววิถีพุทธไปใช้พัฒนาตนเองและผู้เรียนได้ ส่งเสริมให้ประสิทธิภาพการแนะแนวในสถานศึกษาเพิ่มขึ้นมีความสุขในการปฏิบัติงาน เป็นประโยชน์ช่วยพัฒนาสังคมให้มีความยั่งยืน ส่งผลให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาหรือนวัตกรรมการบริหารการศึกษา เพื่อจะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาผู้เรียนและชุมชนและพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นคล่องตัวในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน ส่งเสริมให้มีการนำนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ ไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา มีนโยบายให้มีการพัฒนาศักยภาพของครูแนะแนว ให้มีหัวใจพุทธส่งเสริมให้ครูแนะแนวได้เข้าร่วมกิจกรรมการสร้างเครือข่ายแนะแนววิถีพุทธ เพื่อได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์การทำงานแนะแนววิถีพุทธ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาต่อยอดการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาในภาวะวิกฤต ผู้บริหาร ควรสนับสนุนให้บุคลากรทางการศึกษาที่ทำงานแนะแนวได้จัดกิจกรรม หรือปรับการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาด้านทักษะชีวิตให้กับนักเรียน ส่งเสริมให้เห็นความความสำคัญของงานแนะแนวมากยิ่งขึ้น

2) การพัฒนากิจกรรมกระบวนการวิถีพุทธให้ทันกับเหตุการณ์ สถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อประสิทธิภาพของนวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ

3) การสร้างเครือข่ายการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทยขยายโรงเรียนทั่วประเทศ

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชวน ภารังกูล. (2552*). นวัตกรรมการบริหารสถานศึกษาชายแดนภูมิภาคตะวันตก* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2539). *พระพุทธศาสนากับการแนะแนว*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

วนัญญา แก้วปาน. (2565). การจัดการบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 33*(1). 111-125.

ศิริพร ตันติยมาศ. (2550). *รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลสังกัดกรุงเทพมหานคร* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุภางค์ จันทวานิช. (2540). *วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

สรายุทธ อุดม และคณะ. (2564). พุทธวิธีการให้การปรึกษาตามจริตของบุคคล. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8*(7), 199-216.

สายหยุด มีฤกษ์. (2564). นวัตกรรมและผลการใช้นวัตกรรมกระบวนการแนะแนวเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างเจตคติทางการศึกษาของนิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 8*(2), 115-130.